

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres referanse
18/6637

Vår referanse
19/00009-99

Vår dato
21.08.2019

Innspill til stortingsmelding om arbeidsrelevans i høyere utdanning

Fellesorganisasjonen (FO) er fagforeningen og profesjonsforbundet for 29.000 barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere

FO takker for anledningen til komme med innspill til arbeidet med stortingsmeldingen. Selv om utdanningene vi representerer allerede har stor arbeidslivsrelevans, er det på flere områder et forbedringspotensial. Vi er derfor særlig glad for at det er lagt inn supplerende spørsmål rettet mot utdanningene vi representerer.

Vi kjenner oss godt igjen i skissert utfordringsbilde. Spørsmålene som stilles mener vi er relevante. Meldingen bør være presis på hvilke utfordringer som finnes i de ulike deler av arbeidslivet. Beskrivelse av kvalitet og relevans må differensieres med utgangspunkt i de delene av arbeidslivet man ønsker å omtale. Likeledes bør utviklings-, omstillings- og kompetansebehov kontekstualiseres, slik at man kjenner seg igjen i beskrivelsene og meldingens innhold blir tilstrekkelig spisset.

FO erfarer at mange beskriver møte med arbeidslivet etter endt utdanning som et «praksissjokk». Det gjelder møtet med utfordringene og oppgavene som skal løses, det norske trepartssamarbeidets og arbeidslivsorganisasjonenes betydning for verdiskaping, lønnsdannelsen og velferdsstatens utvikling.

Vi mener også at studenter fra helse- og sosialfagutdanningene, i liten grad er forberedt på utfordringer knyttet til vold og trusler de vil møte i arbeidet. FO har, i samarbeid med FAFO, utarbeidet en rapport som viser at 44 prosent av FOs medlemmer opplever vold og trusler på jobb. Det er et stort arbeidsmiljøproblem utdanningene i for liten grad er opptatt av. Her er det nødvendig for utdanningene å iverksette tiltak. FO mener stortingsmeldingen må ta opp disse problemstillingene.

FO vil videre i vårt hørings svar svare på spørsmålene som er knyttet til helse- og sosialutdanningene. Svaret vårt bygger også på innspill fra FO studentene og fra medlemmer som jobber innenfor utdanningene vi representerer.

Supplerende spørsmål om helse- og sosialfag- og lærerutdanning

FO er opptatt av god kvalitet på barnevernspedagog-, sosionom-, vernepleier- og velferdsviterutdanningene (bsv) Bsv utdanningene retter seg mot samfunnets

FO

Besøksadresse:
Mariboestgt. 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
02380

Telefaks:
94 76 20 18

e-post:
kontor@fo.no

www.fo.no

Bankgiro:
9001.06.35674

Bankgiro kontigent:
9001.08.71394

Foretaksnr.:
870 953 852 MVA

velferdstjenester med tett nærhet til praksisfeltet. Det er derfor avgjørende at utdanningene svarer godt på behov og utfordringer velferdstjenestene står overfor. Studentene må kunne løse oppgaver og ansvar de får i arbeidet som nyutdannet på relevante fagfelt hvor de ofte er etterspurt. Praksis under utdanningen er en forutsetning for at disse utdanningene har sterk arbeidslivsrelevans. Praksis må derfor være en sentral og kvalitativt god del av utdanningsforløpet.

Både utdanningsinstitusjonene og arbeidslivet må ta ansvar for å styrke praksisdelen av utdanningen. Det forutsetter et kontinuerlig samarbeid med arbeidslivet og praksisfeltet.

Hva er de største utfordringene for et gjensidig samarbeid mellom institusjonene og tjenestene?

- Mangel på praksisplasser
- Mangel på tid til å følge opp studenter i praksis – både fra tjenestene og utdanningsinstitusjonene
- For få insentiver for praksisfeltet til å ta imot studenter
- For lite ferdighetstrening på utdanningsinstitusjonen
- Manglende praksis i utdanningen til velferdsviterene

Praksis er som nevnt, svært viktig for å utvikle kompetente yrkesutøvere. FO har derfor anbefalt minimum to brukerorienterte praksisperioder hvor studentene er på relevante arbeidssteder for profesjonen de utdanner seg til. Praksis må være pedagogisk og faglig begrunnet, samt gjenspeile samfunnsutviklingen. Praksisplassene må tilby studentene relevante arbeidsoppgaver. Veileder i praksis bør ha samme grunnutdanning som studenten, og ha nødvendig veilederkompetanse.

FO studentene er særlig opptatt av at praksisdelen i utdanningene må styrkes. De har bla i Khrono 11. sep tatt opp en bekymring rundt dette. Her peker de på flere svakheter slik det er i dag og er også skuffet over hvordan praksisdelen blir ivaretatt i de nye retningslinjene <https://khrono.no/aldridge-fo-studentene-meninger/skuffet-over-nye-nasjonale-retningslinjer-for-helse--og-sosialfagutdanningene/404227>.

Mangel på praksisplasser og tid

Det er vanskelig å rekruttere praksisplasser. Mange utdanninger konkurrerer om de samme plassene. Mange praksisplasser mangler veiledere eller de kvier seg for å ta imot studenter. Det kan være flere grunner til det. Stort arbeidspress gjør det vanskelig for ansatte å sette av tid til å følge opp og veilede studentene i praksis. Mange aktuelle praksisplasser mangler kvalifiserte veiledere. Vi ser også at lærere «slipper» studentene når de kommer ut i praksis. Praksisplasser opplever at de er alene om ansvaret for studentene og savner mer oppfølging fra lærestedene. Mange utdanningsinstitusjoner nedprioriterer praksisoppfølging til fordel for FoU arbeid og krav om publisering.

Mangel på insentiver

Praksisfeltet har lite insentiver for å ta studenter i praksis. Veiledning og oppfølging må skje innenfor ordinær arbeidstid og gir verken frikjøp eller ekstra lønn.

Ferdighetstrening

Ferdighetstrening, som for våre profesjonsutdanninger blant annet er trening på samhandlings- og kommunikasjonsferdigheter er en viktig del av utdanningsforløpet.

Nyutdannede studenter skal ut i yrker der samhandlings- og kommunikasjonsferdigheter er spesielt viktige for å gi gode brukermøter og tjenester. I tillegg til studentaktive lærings- og vurderingsformer, og praksis, bør studentene få reell ferdighetstrening i simulerte situasjoner.

FO studentene har i sitt innspill til oss vært opptatt av at ferdighetstrening må ha en naturlig plass i kombinasjon med teoretisk kunnskap. Teoretisk lærestoff er en viktig del av kunnskap og kompetanse studentene skal ha, men en blir ikke en god profesjonsutøver kun gjennom teori. Selv om en under studiene får mulighet til å teste noen ferdigheter under praksis, er det likevel flere ferdigheter som kan utvikles og trenes på under studietiden gjennom ferdighetstrening. På denne måten kan studentene knytte teori tettere opp mot praktisk utførelse og trene på vanskelige situasjoner før og etter praksis. FO-Studentene mener det må være simuleringsrom for ferdighetstrening ved alle aktuelle utdanningsinstitusjoner.

Praksis i velferdsviterutdanningen

Studenter ved arbeid- og velferdsfag, (velferdsviterutdanningen) har i dag ikke praksis som en del av utdanningsløpet sitt. FO og FO studentene mener at denne utdanningen også må ha praksis som en integrert del av sin utdanning.

Hvilke tiltak kan være egnede bidrag for å løse utfordringene?

- Bedre finansiering av utdanningene
- Profesjonsutdanningene må ha undervisningspersonell med både profesjonsbakgrunn og forskerkompetanse
- Det må produseres forskning som er praksisnær og relevant for feltet
- Bedre ordninger knyttet til praksisdelen av utdanningene
- Hospitering
- Fortsatt satsing på etter og videre utdanning.

Bedre finansiering

Gode profesjonsutdanninger er kostnadskreven. Utdanningsinstitusjonene skal tilby variert undervisning, og særlig er undervisning i små grupper og arbeidsrelatert ferdighetstrening, kostbart. Dette er undervisningsformer som er helt nødvendig for å utdanne gode helse- og sosialarbeidere som er best mulig forberedt på praksisfeltet de skal ut i. Vi mener disse profesjonsutdanningene er kraftig underfinansiert. Det er derfor behov for å styrke rammevilkårene for å sikre mer forskningsbaserte, yrkesrettede og praksisnære studier.

Barnevernspedagog- og vernepleierutdanningen er i dag i finansieringskategori E, mens sosionomutdanningen er i F. FO mener at særlig sosionomutdanningen trenger bedre finansiering og må også plasseres i finanskategori E. Undervisningsform, oppfølging av praksis og kostnader for sosionomutdanningen er identisk med de to andre profesjonsutdanningene. Det er derfor uforståelig at de ikke har samme finansiering. For våre utdanninger er det særlig viktig å sørge for at undervisningsdelen og studentoppfølgingen både inne på utdanningsstedene og ute i praksis holder høy kvalitet.

Kvalifiserte lærere

FO mener en stor del av ansatte på profesjonsutdanningene bør ha en av profesjonsutdanningene som grunnutdanning. Undervisningspersonell med egen profesjonsbakgrunn og erfaring fra praksisfeltet bidrar til å styrke arbeidslivsrelevans.

Det må legges til rette for relevante masterløp og forskningsmuligheter så ansatte med profesjonsbakgrunn kvalifiserer seg for doktorgradsløp.

Dette noen ensidige fokus på krav om 1. kompetanse har også blitt påpekt av NOKUT. Enkelte utdanningsinstitusjoner har nedfelt krav til førstekompetanse, også i praksisnære utdanninger, som i realiteten har gått langt ut over det som NOKUT krever (*Fagmiljø og utdanningskvalitet*, mai 2019). Resultatet er at man har ansatt personer med førstekompetanse med en noe perifer faglig kompetanse, på bekostning av fagpersoner med lavere grads utdanning (tilsvarende mastergrad), men med relevant profesjons og erfaringskompetanse. Kravet om 1. kompetanse kan ha bidratt til at man ikke har ansatt personer med relevant kompetanse i å veilede, drive ferdighetstrening og i å drive fram gode utviklingsprosjekter i nært samarbeid med fagpersoner i feltet. En kan dermed også ha gått glipp av muligheter for felles initierte arbeidslivsrelaterte prosjekter.

Relevant og praksisnær forskning:

Innenfor academia er man opptatt av at forskning må være av høye «kvalitet». Vi mener det er behov for en bredere definisjon av hva «kvalitet» betyr. Beskrivelse av høy kvalitet på forskning er gitt i stortingsmelding Meld. St. meld 18(2014–2015) Konsentrasjon for kvalitet- Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren. Dem beskrivelsen mente FO var for snever og begrenset seg til gjelde andre fag enn det bsv utdanningene i hovedsak bygger på. Profesjonene for helse- og sosialfag må stimuleres til mer praksisnær forskning og fagutvikling. For disse utdanningene er det viktig å knytte kvalitetsbegrepet til blant annet relevans for praksisfeltet. I mange sammenhenger kan slik forskning med arbeidslivsrelevans stå som motsetning til ønsket akademisering med krav om tyngre vitenskapelige publikasjoner.

FO er opptatt av at det må legges til rette for både spiss og bredde i vitenskapelig produksjon, og gis høyere publikasjonspoeng og FoU – tid for vitenskapelig publisering i lærebøker og annen faglitteratur. Dette er i tråd med både Meld. St. 13 (2011–2012) «Utdanning for velferd» og Meld. St.7 (2015-2024) «Langtidsplan for høyere utdanning». Begge meldingene slår fast behov for opptrapping av bevilgninger til forskning og høyere utdanning for å fornye offentlig sektor og gi befolkningen bedre og mer effektive velferds-, helse- og omsorgstjenester. Meld.St .7 etterlyser særlig mer forskningsbasert kunnskap og praksisnær forskning knyttet til blant annet barnevernsfeltet, NAV og evaluering av effekt på samarbeid.

Praksisnære forskingsprosjekter som oppretter og viderefører forpliktende samarbeid mellom ansatte i tjenestene, forskere, utdanningene og brukere er viktige. Eksempler på slike prosjekter er «Ungdom i svevet», «Det nye barnevernet», «HUSK» og «undervisningssykehjem».

Våre medlemmer som jobber på de ulike utdanningene har gode erfaringer med å samarbeide med felt om både undervisning og veiledning. Samarbeidet beskriver det som gjensidig inspirerende å få jobbe sammen med profesjonsutøvere som står midt i de faglige problemstillingene utdanningene skal formidle til studentene. De etterlyser i den forbindelse sterkere føringer for at det skal avsettes stillingshjemler til slikt samarbeid. Dette for å unngå at økonomiske prioriteringer hindrer utdanningsinstitusjonene til å knytte til seg godt kvalifiserte personer over tid.

Hospitering og kombinasjonsstillinger

FO mener at både tjenestene og utdanningene vil tjene på at hospiteringsordninger. Vi etterlyser derfor sterkere føringer på hospiteringsordninger for undervisningspersonell

som ønsker å friske opp arbeidserfaringer fra relevante fagfelt. Utfordringen med å legge en slik hospiteringsordning som FoU-tid for de ansatte er at hospitering ikke gir uttelling. Hospitering kan derfor bidra til at man som faglig ansatt faktisk får redusert sin FoU-tid på grunn av manglende forsknings- og publikasjonspoeng. Hospitering må derfor ses på som kvalitativt viktig i seg selv for å kunne gjøre undervisning mer relevant. I tillegg er det naturlig nok også mulig å gjøre hospitering som en del av utviklingsarbeid, men det kan ikke være en forutsetning at hospitering må føre til poenggivende akademisk arbeid.

Hospitering som et viktig utviklingsarbeid vil kunne føre til sterkere faglige bånd mellom akademia og fagfelt. Faglig utviklingsarbeid har en verdi i seg selv, og må anerkjennes som en helt sentral aktivitet i akademia, på lik linje med forskning. Samtidig må man også anerkjenne at faglig utviklingsarbeid i nært samarbeid med ulike deler av profesjoners fagfelt nødvendigvis også setter store krav til gjennomføring og dokumentasjon. Dersom akademikere må velge mellom forskningsprosjekter med høy faglig status og utviklingsarbeid med deler av fagfeltet, hvor eneste økonomiske rammer er forskerens egen FoU-tid, så er det dessverre gitt hvilke prosjekter som vil bli prioritert. Vi tenker at potensialet for spennende faglig utviklingsarbeid mellom utdanning og fagfelt er like uendelig og mangfoldig som potensialet for samarbeid rundt forskning. Derfor bør den akademiske statusen for utviklingsarbeid heves og styrkes økonomisk.

Utdanningsinstitusjonene tilbyr en rekke videreutdanninger, både på bachelor og masternivå. FO mener det er viktig at de fortsetter med det. Dette er ofte utdanninger som i stor grad svarer på spesifikke behov i velferdstjenestene. Derfor er muligheter for å ta utdanningen i kombinasjon med jobb viktig. Arbeidslivet har også et ansvar for å utvikle utdanningene, og for å tilrettelegge for at ansatte kan kombinere arbeid og utdanning.

Hvordan kan samarbeidsavtalene mellom institusjonene og tjenestene bidra til økt kvalitet og relevans i praksis i helse- og sosialfagutdanningene?

Samarbeidsavtaler kan bidra til at utdanningene og tjenestene knyttes tettere sammen og sørger for et mer forpliktende og gjensidig samarbeid. Mange av utfordringene vi har beskrevet over og som knytter seg til praksis, vil bli løst gjennom ulike avtaler. De fleste av utdanningene har også allerede slike samarbeidsavtaler. Det kan dreie seg om konkrete avtaler på institusjonsnivå om praksisplasser og det kan være mer omfattende avtaler med bydeler og kommuner. Avtaler som innebærer både praksisplasser, strategisk samarbeid om forskning og fagutviklingsprosjekter og hvor også ulike brukerorganisasjoner og frivillige organisasjoner er med. En viktig forutsetning for at slike avtaler kan bidra til å øke kvalitet og relevans er at den er godt forankret hos alle parter avtalen omfatter. Alle disse må oppleve at de får noe igjen ved å være en del av et slikt samarbeid. Det er viktig at tjenestene opplever at de også har nytte av en tettere kobling til forsknings og utdanningsmiljøene og at dette har relevans for dem i deres arbeidshverdag.

Med vennlig hilsen

Sign

Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

sign

Inger Karseth
Rådgiver

